

NÚRIA

Haver vist Núria i no ~~havem-hi~~ haver-hi estat mai sembla increible
No obstant, jo havia vist Núria i no havia entrat a Núria.

El monestir de Monserrat o l'ermita de la Mare de Deu del Mont, per alegria de molta gent, es poden veure de molt lluny sense haver-hi estat mai, perque a Monserrat o al Munt la Mare de Deu es finestrera i balconera. Pero Núria no es veu fins que s-hies és. Encofrada entre muntanyes, la minúscula vall de Núria és exactament com un niu en un rocater ferestec.

Per veure Núria de lluny cal pujar mes enlaire que Núria, cal sorprendre ~~el niu des de on s'ajoca el santuari~~ les crestes d'aquesta vall, e el niu des de on s'ajoca el santuari. Es pot ben dir que tots els que s'enfilen mes amunt de Núria, peregrins i excursionistes, han saludat avans la Mare de Deu.

La mes muntanyenca de les nostres imatges de la Mare de Déu no permet que endevinem de lluny l'indret on s'amaga. Vas ~~d'insigne~~ d'insigne deuoció, la vall de Núria viu de cara al cel en una nierada de muntanyes. I contemplant el Pirineu a posta de sol des de el Tibidabo per exemple, si no coneixeu bé la silueta del Puigmal no endevinarieus pas Núria on cau: aquella gran lluminaria de les congestes, aquells resplandors que creuen el cel ver-

ticalment i cap a l'Oest, nomes fan que desorientar-vos.

Sense haver-hi estat mai he vist Núria a vista d'ocell, pero no pas en aviò, sino a peu, fugint amb sabates ferrades i un sac a l'esquena. He vist Núria des dels mals camins dels emigrants.

Els fugitius eren dos: el cahonge de Barcelona Dr. Ramon Balcells secretari del bisbe Irurita i jo. El guia era un home jove i escardalenc, una ~~máquina~~ máquina de caminar que es movia des de la cadera a la punta dels peus. Eixut de paraules, era tan sever com paternal envers nosaltres, no ens va preguntar mai res, ni com ens deísm, però Cremavem de set, pero no ens permetia beure ni una gota d'aigua i bastava un gest del d'ell per que l'obeissim. Només en se deixava remenar neu i refrescar-nos les mans, i si les hi en senyavem estese, llavors enns podiam mullar el front i els llavis. Era un patir, jugar amb aquella aigua fresca i remorosa que, per adobs, feia molta olor d'aigua, d'aigua de neu i de roca viva.

Era molt sever aquell guia, pero era un bon home. Quan jo no podia pulsar em donava la corda que ell duia estacada al cinturó de cuiro, i encare que jo m'hi arrepenjès, no feia trontollar gens ni mica aquell almogaver. No tolerava que parlessim en veu alta, precaució molt mes necessaria en el nostre cas, perque el meu company, aflight de sordera i desprovist de l'apparell que portaba abans, no podia sosténir una conversa a mitja veu. Per cul-

pa d'aixo quasi no ~~ense~~ poguerem dir res en tot el camí.

En aquelles muntanyes, si el silenci conspira, tot conspira per delatarlo.

Tot sovint, després d'una estricada forta, el guia ens feia aturar i m'escoltava, i tot escoltant-me s'anava apartant, primer a un pas de distància, després a dos i tres passes. Escoltava el meu cor que batia ~~que batia~~ con un motor espatllat. Si no havia hagut d'allunyar-se molt, m'allargava la botella. Jo la passava al senyor canonge i reposavem uns minuts. Sempre era el primer ~~d'alçar-me~~ d'alçar-me agraint i dissimulant a la vegada que per culpa meva calgués fer tantes estacions. El guia s'asseia sempre molt mes endavant, tot sol. I fins que ell s'alçava no repreniem la marxa. Semblava com si ens volgués donar temps d'aprendre de nou a caminar sols. En un d'aquests moments el meu company i jo, com si ens sentissim atrets per un abisme, ens acostem a una fondalada. Ho havíam fet tantes vegades ! I veus aquí que abaix de tot, com en el fons d'un pou, es veu ,petit petit, el santuari de Núria. I fent un crit, perquè el meu company em sentís, dic:

-Això es Núria! Som a Núria !

El guia arriba corrent

—Aqui molt mirar i callar.

I estirant-nos a tots dos ens fa apartar de la cresta de la muntanya . .

El meu company i jo ens mirem, ens treiem la boina i ressem en veu baixa.

I veient que el guia també es treu la boina, dic un xic mes alt les dues últimes Ave-Maries, i ell respon en veu de confessionari. Es dissabte. I el sol es pon. Diem la Salve Regina, i el guia també la resa.

Llavors em diu a cau d'orella:

— La Mare de Déu es a França.

Intint fer-ho saber al senyor canonge. Correspondent a la nostre joia el guia ens allarga la botella, i cadascú fa un traguet en honor de la Mare de Déu de Núria. A precs meus, el guia em deixa acostar un moment a la cresta de la muntanya amb la condició d'ajaure'm i de només treure el cap. A baix es va fent fosc i es veuen uns llums. El guia em treu d'allà i el meu company no té temps d'acostar-s'hi. El guia vol marxar tot seguit. S'el veu tot contrariat. Jo penso que potser te por que ens hagin vist. Des d'abaix ens podien veure a contra llum. Però jo estava tranquil convengut que no ens passaria res de mal. Haver vist Núria, encara que la Mare de Déu no hi fos era un regal del Cel. I si la Mare de Déu havia fugit, també podíam fugir nosaltres. El sol fet de fugir ens feia del mateix partit. Encare que la Mare de Déu no hi fos, les muntanyes de Núria eren igualment un altar. Un lloc sagrat, un altar fet de penya-sols no es desconsagra així com així.

Havíem vist Núria exactament a la dreta del nostre camí. La Mare de Déu havia fugit cap a França. Jo estava entusiasmado i tenia mes dalit que

abans.

Caminarem tota la nit, no sè pas per on. En el punt mes alt de la nostra ascensiò, potser en el Puigmal, hi havia una clotada plena d'aigua. El guia ens va fer seure i se'n va anar a vigilar el camí. Queia una neu molt fina que després es resolgué en pluja menuda. El meu company va tenir un mareig amb petament de dents, li vaig fregar molt fort la cara i les mans, els genolls i l'esquena. I tornant en sì em va dir: "gracies". En arribar el guia varem reprendre el camí. Quan havíem baixat molt començà a fer-se clar. Erem al mig d'un bosc i el guia ens va aturar per dir-nos

--Fa estona que som a França. Ara els deixaré, però m'han de jurar que no diràn a ningú que han vist Núria, perquè, dient això, descobririen el meu camí.

Quan de deixar-nos ens va recomanar de decantar-nos sempre cap a la dreta perquè, anant cap a l'esquerra, entrariam altre vegada a Espanya. Anant cap a la dreta anant cap a la dreta trobarem el poble de Palau.

El nom del guia no l'he sabut mai. A París, el senyor Cambò em va fer explicar l'itinerari ~~777777~~ pirinenc. Pregant-li la mes rigurosa reservano- nomès vaig saber-li respondre que havíem vist Nuria en un fondal a la dreta del camí. Em va demanar llavors detalls personals del guia i, en descriure'l jo, va respondre que jasabia qui era i que aquell home sempre passava sobre Nuria. Mig any després a Itàlia el senyor Cambò em va dir que el guia ha-

havia estat sorprès a la muntanya i afusellat . Li vaig fer dir una missa en un convent de franciscans del port de Fiume

Sempre he considerat que la meva fugida pel Pirineu havia estat un pelegrinatge a Nuria, pujant pel cantó d'Espnyà i baixant per la banda de França.

Durant l'hivern del 37-38, a Montreux (Suissa) em vaig informar que la colònia catalana que era molt nombrosa en aquesta ciutat, havia fet gestions prop de Mr. Marius Besson, bisbe de ~~St.~~ L. G i F. perquè permetés que la M. de Deu de Nuria ocupés un altar lateral a la parroquia. Justament a , prop de M., hi havia Mn. Carreras el capellà de Nuria el que havia salvat la imatge. Però el bisbe considerà que no era prudent que a M. població de majoria protestant, la colònia catalana fés lliga apart i la imatge continuà guardada a la caixa d'un banc de Ginebra. I quan jo anava a Ginebra a veurer l'amic Lluís Massot, en passar per la " rue " Monblanc, no oblidava que en un Banc, a la banda de ma esquerra anant cap al pont, hi havia la Mare de Déu de Nuria, no precisament "voltada de soldats" sino de calaixos plens de francs suïssos. I pensaba que Ella i jo podíam repetir la llagenda que figura en el cantell de les monedes de 5 francs: " confidio in Domino ". I en resar-li una pregaria sempre acabava dient-

dient-li poc mes o menys: Verge de Nuria, encara no ens hem vist mai ! Però si Deu plau, ens veurem a Nuria. En arribar a casa vostra sereu mes que mai una Mare de Deu trobada i retrobada. I espero que , Vòs i jo abans de trobar-ne-nos al Cel ens trobarem a Nuria. "

X

X

X

No li havia fet cap prometença a la Mare de Deu de Nuria: nomes li havia demanat que es fes trobadissa. Dotze anys després, el 1949, a finals d'Agost, vaig poder anar a trobar la Mare de Deu de Nuria, gràcies a Deu a Nuria mateix. Trobant-me a Camprodon amb la meva filla a la casa d'En J. M. Guasch, aquest bon amic sense fer-ne soroll va organitzar un pelegrinatge a Nuria i ens hi va acomboiar a tots. Els poetes tenen aquestes coses! En arrivar a Nuria , En Guasch i jo varem intentar mirant les crestes de les muntanyes de ponent, localitzar el punt des d'on jo havia vist el santuari en aquell cap al tard del dissabte , vigília del primer diumenge de juny de l'any 37 . Recordo perfectament que, des de la serralada, jo havia vist Nuria~~s~~ de costat, però malgrat l'escorç n'era encara ben visible la façana. Aquest detall ens va permetre, tirant una línia recta imaginaria, fi-

fixar el lloc des d'on el pas del Pirineu que havíem començat a posta de ~~se~~
sol del divendres, s'hem convertí com per miracle en una facècia deportiva.

Jo li hauria volgut portar una presentalla a la Mare de Déu de Nuria,
una mena d'exvot que concretès fisicament la meva devoció ~~al~~ i el meu agrai-
ment. Un ciri era ben poca cosa, encara que el sacrifici d'un tros de cera
cremant representès vivament la llum de la meva fe. I havent trobat l'ocasió
de rondar una estona sol, jo que men vaig a l'església i pujo al cambril
i al cap d'una estona, havent-me assegut per reposar una mica mig abalgit
vaig construir una presentalla de fantasia en obsequi a la Mare de Déu.
I així com uns fabriquen reproduccions miniatura o en xocolata dels monum-
ments cèlebres jo li oferia a la Verge un santuari de planta nova, la maque-
ta de Nuria -ciutat, tot d'imaginació pura.

En el meu colloqui amb la Verge jo li oferia urbanitzar-li la vall,
construir un passeig de cornisa a tot voltant, fer jugar per l'esplanada
els dos torrents i que s'entretingessin dibuixant meandres molt graciosos.
Uns camins de llambordes al mig de l'herba molla creuarien els torrents ~~per~~
per uns pontets de joguina. La Font de Sant Gil seria fonda com una alco-
va tindria una arcada acullidora i taules i bancals a tot voltant. I des
de la seva capalla, damunt del brocal, Sant Gil encaputxat, amb molta barba

i molta roba , beneiria ~~818~~ l'aigua i els pelegrins. En aquesta vall benig-
na i pessebrística hi plantaria alguns pinets i, hi posaria molts bancs p
per seure. Una canalització subterranea ~~esportiu~~ les aigues riduals fora de la vall,
perque els torrents fossin ben innocents.

Damunt d'aquesta catifa d'herba brodada amb aigua s'alçaria Nuria-
ciutat. No semblaria pas per la seva planta i estil un collegi de " ~~junes~~
"jeunes filles " (pronunciis amb totes les lletres) de província francesa.
No es veuria de fora estant ni un pam de gòtic, ni matacans ni campanars
simetrics amb punta de fletxa. Seria d'un estil pirinenc, un estil aparen-
ment sense estil. Nuria -ciutat no seria amurallada però ho semblaria i s'hi
entraria per tres o quatre portes. De lluny semblaria una muntanya de cases
~~entrada per un~~ centrada per un campanar robust - talment la perxa d'un p
paller- i no pas molt alt, que no volguès fer la competència als pics del
voltant. No tindria cap façana exterior; tal com he dit, seria un castell
de cases, un turó arquitectònic un rusc de la Verge i les construccions de
la banda Nord serien mes altes, com fent-li de capçalera contra el torb i
la fosca. El bloc de Nuria -ciutat, en la seva part extèrior, no es resol-
dria pas en blanc, encalat tot ell, perque prou blanca es la vall durant
vuit o nou mesos. Damunt la catifa verda i sobre el fons de la muntanya

negrosa, Nuria -ciutat us la pintaria, Verge Santissima de tots colors, uns colors torrats i cremats com la crosta de Roma en aquell barri meu de Trinità dei Monti, sino molt tendres com els de les ciutats de les illes de l'Adriatic. De planta irregular, aquest castell, tan modern, voldria que semblés que ha ~~nascut~~ crescut a batzegades, que no es poguès dir que l'ha dibuixat un delineant. Aixo permetria pintar cada cos ~~d'un~~ d'un color distint. I essent Nuria-ciutat molt macissa apareixeria damunt del pradell ~~Nord~~ verd, un esbarzer ardent.

L'estructura exterior de Nuria-ciutat seria in resultat lògic del seu interior. Per dins aquest rusc seria una combinació de claustres i places vint o trenra claustres- perquè Nuria aniria creixent- l'un al costat de l'altre, de planta i dimensions ben diferents. D'un claustre es passaria a l'altre, i dintre aquell estil sense estil no n'hi hauria cap d'igual. La comunicació dels claustres entre ells obriria perspectives sorprenents. Ciutat d'oració de repòs i d'estudi, ciutat laberintica, monòtona i ~~variad-s-~~ variadíssima, semblaries ~~Wantasmes~~ un monestir grec i la gent semblarien ffantasmes. No hi hauria ni un pam d'aquesta ciutat que no tinguès porxos, per tal de no haver de trepitjar neu, ni portar paraigues, i , fent mes o menys volta,, sempre es podria circular contra el vent. S'eria de desitjar que aquesta

aquesta serie de claustres i places representès un recorregut de dos o tres quilòmetres, un passeig suficient pels dies de mal temps. Aquesta serie de patis variaria de semblança ent e la plaça major de les ciutats i viles catalanes⁹ i el claustre conventual. Tindrien unes barbacanes molt amples, balcons i finestres i unes arcades robustes i suficientment altes per passar-hi el tàlem.

La plaça major es diria: plaça de la Mare de Deu, i en elle es reflectiria la constitució política d'aquest minúscul Estat. L'església tindria portalada a un angle de la plaça i per tal que no hi entressin corrents d'aire tres vestíbuls la protegirien. L'església no tindria façana, però el seu campanar de peus a la plaça flanquejaria el temple. Adossats a l'església, amb comunicació interior, hi hauria les residències del bisbe i dels caputxins. A l'altra banda l'Ajuntament i la residència del president, que seria designat pel bisbe que respondria de la seva gestió davant del prelat i de quatre regidors presentats pel president i elegits pels veïns que tinguessin pis a la ciutat. L'Ajuntament cobraria els lloguers de totes les cases pisos i hosteleries.

De la vostra capella, Verge Maria, ni sabria com ~~parlarem~~ parlar-ne. Noo

Només sè que no hi hauria res a dir i que s`hi estaria molt be. Faria bo de dirl`hi el rosari i tothom el trobaria mes dolç que la mel. Tindria d`alçada la vostra capella l`aspecte d`una gran cripta pero els palmons del **Mia** del Ram s`hi veurien petits; seia molt intima i acollidora, pero les processons podrien transitar comodament per les naus laterals. Sense esser romànica tindria l`esperit del romànic pirinenc ; semblaria bàrbara i seria en realitat refinadíssima: la seva armonia descansaria el cos i l`esperit. El vostre altar i el vostre cambril, Verge Maria, serien atractius com una llar de foc. En la vostre església no hi faria fred i semblaria que no n`hi n`hi fa. I a l'hivern voldria que fos calenta com un torró.

A Nuria-ciutat hi hauria, repartits en les places i claustres, una bona biblioteca anexa al convent dels caputxins, un dispensari mèdic, una brigada municipal amb paletes, fontaners i electricistes; hi hauria sala d`espectacles i concerts ,cafès i restaurants populars i botigues de tota mena. Un claustre esbarjós i clausurat, amb capella propia, seria dedicat a lè obra dels exercicis espirituals. Hi hauria una plaça dels Esports d`hivern i d`estiu, una sala de reuniò amb un bar i una tenda d`articles d`esport un altre de material fotogràfic i un taller de sabateria i sastereria capaços d`adobar a l`acte qualsevol desperfecte.

Unes escoles de nois i un altra de noies ocuparien cada una un claustre.

Aquestes escoles de` estiu regenyades - la de nois pels caputxins d'on sortiria l' escolania i la de noies per unes monjes que jo sè- entretindrien unes hores la mainada, els faria cantar i jugar els ensenyarien de fer pese- sebres i els portarien a l'església en processons amb estàndards minúsculs i uns tabernacles petits com una gabia d'ocell.

Així tots els claustres i places tindrien vida pròpia i un estil propi i vindria un dia quan Nuria seria un gran rusc, que ~~en~~ n'hi hauria 30 o 40, tindrien tanta personalitat que ni una plàpa ni un claustre es confondria amb un altre. Si no volguès viure-hi una vegetació permanent l'aigua i la neu els decorarien.

Veig el claustre de la Pluja, alt de quatre pisos, fondo com un pou monument a l'aigua del cel, meravella de Nuria-ciutat. El sostenen per cada banda set arcs esbeltissims, est arcades franques com set gambades. Set arcades, sis columnes de marbre negre, ~~com els~~. Fins a primer pis, el claustre és tot de pedra negra, com els sotaporxos. De primer pis en amunt els rengles de finestres s'han distribuit amb escaient desordre per les quatre parets, claustrals, blanques, d'un blanc de crosta de formatge madur. Als quatre costats del pati una graonada de pedra negra, d'escalons molt alts, devalla ~~vers~~ una piscina fonda ,ull amatent, de pestanya i cella negres, que no s'a-

cluca pas quina fa un dia cluc. A cada angle de la graonada unes pedrasses plenes de molsa, sostenen unes petxines de marbre blanc que recullen l'aigua de les gàrgoles. Volent veure el cel i la piscina, les petxines es decanten exhibint les arestes interiors des d'on, tant si plou com si no plou l'aigua escumeja i salta escales avall. Prodigí de l'arquitectura, esplai dels romeus el claustre de la Pluja ressona com un tambor. L'aigua s'afina i canta caient a tomballons sobre la pedra d'esmolar i la remor es multiplica. En ajaure's el cel sobre els taulats la pluja menuda ens aconsola i en aquest claustre sepulcral, el mes fred del mon, la pluja batent ens fa posar pell de gallina. Claustre d'estiu, a l'hivern, quan es ple de neu, dirieu que es un llit desfet. Pero en el seu temps, en dies clars, es un cambril de pampallugues. El resplandor de les parets blanques assolellades i el miroteig de la piscina donen un accent ~~tremolles~~ tremolòs a les ombres blavisses que baixen teulades avall a la banda del bosc. A la nit podrien cullir estells en la serenor de la piscina quan les aiges dormen.

Veig el claustre de la neu, mes nevat que els altres. Te dos pisos d'alçada i unes arcades camacurtes que us miren bocabadat. Si no fos emblanquinat amb un lleugerissim punt de blau només veuriu càure la neu quan passa davant la foscor de les arcades. La neu el dibuixa reposant en cornises

i i
i relleixos en les teuladetes triangulars que encaputxen les finestres. Aquets frontons utilitaris, coberts de teules verdes barnissades, a l'estiu semblen ombrel·les xineses. Al centre del pati, una figuera de moro, molt grossa-no us espanteu- tallada en alabastre, perque no pogues creixer. Es veu que es feta expresament perque la poca neu la decori i la molta no la sofoqui.

A l'estiu el claustre de la Catifa seria com un drap de peus persa: el dibuix positiu seria d'aigua, i ~~el de~~ negatiu en faria la pedra negra tot emmarcar-lo emmarcant-lo.

Al claustre del Mapa a l'estiu, es veurien els continents plens d'herba i voltats d'aigua amb barquets i tot.

Tres monuments com tres trofeus, una creu, una dlla i una campana decorarien la plaça del claustre de Sant Gil.

A la plaça de Monserrat hi hauria una montanyeta d'alabastre amb camins i remites i el monestir de la Patrona de Catalunya.

Ja us asseguro, Verge Santissima, que s'hi estaria be a Nuria-ciutat. I malgrat la por que em fa el fred em sembla que em veuria amb cor de venir-hi a passar les festes de Nadal. I havent sopat diria: "avui he ~~d'havar~~ d'anar a prendre cafè a casa d'en Joan Solervicens." I en sortint a mitja nit quan aquells jocs de pilastres i columnes de peus a la neu semblarien fantasmares

pensaria:" avui diada dels Reis, que s'estarà bè a l'església, amb aquella calefacciò i aquella lluminaria." I creient que mènava a dormir em vaig despertar.

Aquest deliri d'arquitectura podeu ben creure que es un exvot que vaig presentar a la Mare de Déu de Nuria. Qui dona el que pot no està obligat—~~omes~~
a mes. —————ooooooo

Altra vegada vaig anar a besar la Mare de Déu. I em va semblar que em sonreia carregada d'illusions.

I des de llavors sempre que en el presomni me n'vaig a Nuria la veig igual com la de l'exvot. I en aquest exvot tot sovint hi treballo una mica.
